

ПЕТЪР НЕЗНАКОМОВ
АНГЕЛЪТ НА МОЯТА
МЛАДОСТ

chitanka.info

В самия разгар на Първата световна империалистическа война случи се така, че попаднах заедно с полка си — 11 Балкански пехотен полк — на позицията на Кожух планина по сегашната гръцко-югославска граница. Едва ли човек може да си представи по-противно и побезутешно място от билото на тази напълно обезлесена планина, където с къртовски труд бяхме изкопали два, а някъде и три реда окопи. Ако главната съставка на това било е бил гранитът, то действително това е най-твърдата геологическа скална порода — не бяха ни излъгали даскалите по естествена история... И ето киснем ние на тази идиотска позиция, откак войната се затегна и от настъпателна премина в позиционна, сврели сме се като суеци в земята, доколкото това може да се нарече земя, изложени зиме на страшни студове и виелици, а лете на непоносима влага, от която за цял живот се хваща ревматизъм и ишиас. Отсреща ни, на петдесет до сто разкрача, също в гранита, но малко по-ниско от нас (там поне тук-таме се забелязва някакво бледо и невзрачно подобие на тревица) се е окопал английският гвардейски на Негово кралско височество уиндзорския принц пехотен полк. Само че ги няма ония наперени англичани с червените парадни куртки и калпаците от мечешка кожа, които сме виждали да държат караул пред вратите на Бъкингамския дворец. Отсреща са също такива изгнили от влага смачканащи като нас, само че в зелени защитни облекла. Има обаче една разлика, това трябва да го признаем, защото събуждаше неистова завист сред нас, англичаните са много по-добре въоръжени с минохвъргачки и огнепръскачки и най-важното, много по-добре по отношение на стомаха: та колбаси ли не щещ, та консерви ли, та шоколад ли, а и уиски им даваха по сто грама на ден, мамка им английска!

И тъй, стоим ние един срещу други зиме в сняг до гуша, а пролет и есен във вода до колене, тази Кожух планина, изглежда, беше най-мокромто място в Европа. Гледаме, в късна пролет долу в Солунското поле слънце грее, дървета цъфтят и зреят, хляб се пече, а при нас вали и вали, партенките си няма къде да просушим, ще изгнием, значи, и от бездънна скука, от долче фарниенте, само че без долче си хвърляме по някой куршум или по някоя бомба, колкото да се каже, че сме на война, колкото да успокоим слуха на високото началство, че то много държеше (и от наша, и от тяхна страна) да се воюва без пощада, до пълна победа.

Бях млад подпоручик, подпоручик Димитров Петър Димитров (Незнакомов станах много по-късно, тук и през ум ми не минаваше, че един ден ще се прехранвам от литературна дейност), бях завършил Школата за запасни офицери в Княжево през есента на 1916 година, произведоха ме чин офицерски кандидат, държаха ни — на цялото пушечно месо, предназначено за фронта — една генералска реч, пълна с гръмки прилагателни, и ни изпратиха кой на север в Румъния, кой на юг в Македония, а аз, какъвто съм късметлия, попаднах на връх Кожух планина, на кота 2091. И от година вече се стреляме с англичаните, а когато и за това ни домързи, разменяме си закачки, нашите момчета бяха научили няколко обидни английски думи и изрази, а и техните ни отвръщаха със същото, често ще чуеш от окопите им някоя нашенска попържня — мамка ви българска и така нататък...

Към средата на 17-та година у нас, в окопите, все по-често взе да се чувствава, че работите на съюзниците не отиват на добре. Дажбите намаляха, чорбата оредя, а ракия („спирт“, както й казвахме на грубия войнишки жаргон) взеха да дават само два пъти в месеца, и то обикновено пред акция, та затуй и не ни беше твърде сладка. И тогава кое за смях, кое от сербезлък, кое нужда ради, започнаха при нас едни особени „подвизи“. И в това отношение аз, буйна и лекомислена глава по онова време (сериозен човек и писател станах значително по-късно), трябва да кажа, че се отличих с пълна сила.

В какво се състояха тези „подвизи“?

Като използвахме някоя от бурните и дъждовни ноци, аз и още двама постоянни доброволци, един мераклия подофицер и едно редниче от Новозагорско, страшен шмекер, пропълзявахме по корем до английските окопи. В такова време дори и часовоят им дреме, свил се под непромокаемата пелерина (те с такива пелерини застъпваха на пост). Не употребявахме хладно оръжие, носехме само един дървен чук, от ония, дето чукат пържолите с тях, с него действуваше подофицерът Йолов, като цивилен бил касапин. Дотътрим се тихичко до окопа, ориентирахме се по каската на часовоя, па Йолов замахне и го цапардоса с все сила по „келя“. От такъв удар веднага изпадаш в нокаут. Понякога домъквахме „тялото“ на гости у нас (за „език“ началството разрешаваше по десетина дни отпуска във вътрешността, за такъв „език“ предсрочно и мен произведоха подпоручик), но тъй като това беше рискована работа, в повечето случаи се задоволявахме

да пребъркаме торбата на часовоя (вършеше го шмекерът от новозагорско) и да се снабдим с консерви и превъзходен швейцарски шоколад. Моя грижа беше да установя къде е скрито плоското шише с уиски (когато застъпвах на пост, им давах по едно такова шише, за да не замръзнат, имаха си хората — давах, ние нямахме — вземахме, такава е диалектиката на нещата). В повечето случаи усилията ни, вършени винаги тайно или уж тайно от ротния, се увенчаваха с успех. Връщаме се, без дори да гръмне един изстрел, раздаваме консервите на момчетата от моя взвод, разделяме шоколада, а с уискито постъпвахме, трябва да призная, доста егоистично, не можеш да напоиш цял взвод с триста грама уиски. Ротният, капитан Халачев, така и не можа да разбере дълго време защо трети взвод се поддава на всеобщото униение рядко и е най-боеспособният от поделенията на ротата.

Обаче един ден всичко това ни излезе през носа. Идва една вечер заповед от Щаба на дивизията (това беше в навечерието на идиотската октомврийска офанзива, заповядана от Главното командване по случай гостуването на кайзер Вилхелм II в България) — първа рота от втора дружина непременно да осигури „език“, за да могат поплювковците от щаба да се ориентират за силите и настроенията на противника. Капитан Халачев дори и не се замисли кого да натовари с изпълнението на тази рискована задача; имаме хора с опит, подпоручик Димитров се е специализирал по тази част, отпуск получи по тая линия, за орден е представен, кой друг може да изпълни по-достойно идиотската заповед. Добре, ама този път работата се случи малко по-особена. Англичаните, знаете, че са спецове по разузнаването, бяха подушили, изглежда, че нещо се готви от наша страна, ония кретени (за нас де), викат си, сигурно ще поискат да покажат на кайзера на какво са способни, царе са по престараването. И си бяха удвоили бдителността. Гледаме, току през 20–30 минути пускат ракети, а пък не дай си боже, като пълзиш нощно време, да те освети ракета, много по-лошо е от денем, през деня те виждат, ама и ти виждаш, а като те освети ракетата, си като сляп. Получих аз писмената заповед и събирам аверите, тъй и тъй, викам, момчета, този път работата не е до смях, може и да се мре, англо-френецът, викам, този път май не е оня заспал ахмак. Гледам — подофицерът Йолов и той провесил нос, само новозагорският шмекер Кондю сияе (то беше едно голямо пиянде), сърбят го ръчичките за шишенцето с вълшебната шотландска течност.

Както и да е, приготвихме се ние за акцията, срещу заповед в писмена форма не се рита, и към нула нула три часа след полунощ (това е най-удобното време) запълзахме към английските окопи. За да улеснят задачата ни и за да привлекат вниманието на противника в друга посока, в участъка на съседната рота загърмяха безразборно — такива лъжливи атаки доставят най-голямо удоволствие на нашего брата войника. Пълзим ние, но този път сърцата ни бият, та ще се пръснат, предчувствие някакво ни гнетеше. По едно време, гледаме, изпод земята на пет крачки се подава един „леген“ (така викахме на английските каски, те наистина приличаха на леген за бръснене), промъкваме се нататък и Йолов дига чука... И тъкмо тогава стана една майна, засвяткаха и затрещяха като в преизподня и изведнъж нещо ме перна в лявата част на гърдите, а после и в десния бут (като пълзиш, това е най-уязвимото място). Пред очите ми стана тъмно, изглежда, съм загубил съзнание... и дойдох на себе си чак в Солунската английска военнополова болница, в офицерското отделение за най-тежки безнадеждни случаи. Доколкото можех да разбирам в положението си, в това отделение бяхме натъркаляни около десетина-петнайсет сръбски, гръцки, френско-сенегалски офицери, моя милост и някакъв немски капитан, който скоро умря (англичаните ги държаха отделно, на по-богата разкладка и на по-квалифицирани грижи). Но и на това мерсим и благодарим. Все пак, зачели Международния червен кръст хората, зачели конвенциите за военнопленниците и вместо да ме закопаят някъде из баирите, държат ме тука, лекуват ме, хрантутят ме, в очакване да хвърля топа. Лекар на отделението беше майор Франклин, един червендалест Джон Бул, много добър хирург, но само когато спре да му трепере ръката, а за това му е необходимо половин литър шотландски балсам. Помагаше му сестра Агата, миловидно, малко пълничко розово същество, прилично досущ на ангел-спасител (или може би така ни се е сторило на всичките тези сърбо-гръци и сенегало-френци, кандидати за оня свят, които пъшкахме и охкахме в отделението). Не зная как се получи, но аз скоро станах любимец на този розов ангел, мене избра той за свой отдушник и доверител. По онова време, макар че не можех да бъда наречен хубавец в англосаксонския смисъл на думата, все пак, въпреки раните, имах доста приличен вид, бях млад и най-важното — знаех криво-ляво английски език (за да мога да чета Шели и Уордсворт в оригинал, си

бях направил труда като ученик в Сливенската мъжка гимназия да изуча и този език, френски знаех от рождение). Измъчено от капризите на всичките тези фукльовци, които все пак бяха на своя територия, това розово херувимче тичаше през час — през два при своя „пленник“, който и да искаше, не можеше да бъде капризен и взискателен, защото можеше и да му духнат под опашката или да го пишат в „разход“. Окрилен от топлите грижи и от... защо пък да не го кажа, от зараждащото се чувство, аз започнах бързо да се съвземам от раните, докато наоколо ми бушуваше истински мор. И с оздравяването ми в отделението започнаха да се случват странни и загадъчни неща. Първо, от амбулаторията, където властвуваше майор Франклин, изчезна трилитровото шише с чист медицински спирт. Майорът, какъвто беше избухлив като трезвен, взел, че наругал по този повод нашия ангел сестра Агата. Тя още същата вечер ми изплака болката си. Утеших я, доколкото намерих сили в измъчените си дух и тяло, изказах предположението, че може би някои от по-леко ранените от съседните отделения са задигнали шишето с медицинска цел или пък са го изпили ненаситните гладни и жадни санитарни, турски пленници, които в това отношение никак не се бояха от приматите на Корана. Агата се съгласи с предположенията ми и, изглежда, е успокоила сприхавия майор. Но след една седмица отново дойде разплакана — този път беше изчезнало уискито на майора, нещо, за което той убиваше човека. Сега вече и аз бях озадачен — значи тук пипа опитна ръка, и при това ръка, която има свой собствен ключ от амбулаторията. Нощем тя грижливо се заключваше лично от майора. Разсъждавахме дълго с Агата кой ли ще е крадецът и къде ли се крие той. И тъй като сърбогърците изпозаспаха веднага след вечерна проверка, имахме възможност да си шепнем до насита, тя си отиде чак към полунощ. Трябва да призная, че заспах, изпитвайки истинска благодарност към тайнствения крадец, неговите кражби ме бяха така сблизили с Агата, че мислено му пожелавах никога да не го спипат. Впрочем това се оказа без значение, Агата вече и без помощта на крадеца прекарваше вечерите, а постепенно и нощите си при мене (ранените наоколо бяха в таква тежко състояние, че едва ли можеха да изпитват някакво чувство на завист и едва ли разбираха какво става на моето, тоест на нашето легло). Изминаха две щастливи нощи, а на третата Агата не дойде. Чаках я почти до 11 часа и като изгубих търпение, направих

невероятни усилия, но успях да стана от леглото и куцукайки и охкайки на всяка стъпка, да се добера до вратата на амбулаторията. Мислех, че може би нещо я е задържало там, някакво спешно нареждане на майора. Почуках, не ми отговори никой. Натиснах дръжката на бравата, беше заключено. Тогава отключих внимателно и безшумно вратата и се запътих пипнешком към познатия шкаф. Изведнъж зад гърба ми се чу шум, иззад креслото се появи някаква сянка, хвърли се върху ми и изви ръцете ми назад. Трябва да призная, че не се почувствувах особено приятно, но в следващия момент някакви меки чувствени устни се впиха в моите и ме зацелуваха бясно.

„Знаех си, че престъпникът винаги се връща на местопрестъплението“ — чух в ухото си шепнещия глас на Агата, последван от тихичък, загадъчен, но същевременно изпълнен с несдържана страст смях.

„Предавам се! — казах аз. — Ти си истински детектив. Но отде все пак разбра, че аз съм престъпникът“.

„Не беше чак толкова трудно. Още първия път, когато те целунах, ти просто вонеше на чист медицински спирт. И как не те беше срам да обвиняваш нещастните турски пленници!“

„А защо кри толкова време, че си разбрала? Защо се преструваше на толкова разстроена, задето не можете да хванете крадеца с майор Франклин?“

„Защото ми беше харесало при тебе, дарлинг — каза Агата и се притисна силно към мене. — И реших да продължа играта. Освен това исках много да разбера как отваряш заключената със секрет врата на амбулаторията.“

„А не потърси ли през това време собствения си ключ. Той изпадна от джоба на престилката ти още първия път, когато ти така старателно мери температурата ми.“

И двамата се засмяхме щастливо и от този ден амбулаторията се превърна в нашето любимо място за тайни срещи. И как кълнях и пустосвах младия си организъм, който не с дни, а с часове започна да заздравява. Около месец Агата успяваше да подправя температурата ми, да я задържа в границата на необходимите за оставане в болницата градуси, но когато един ден я изпратиха по работа в Солун и тя се задържа там около една седмица, температурата ми започна да я мери друга, грозна като кон сестра и измамата изведнъж излезе наяве. Не

изчакаха дори Агата да се върне, облякоха ми българската военна униформа и набързо ме експедираха в лагера за военнопленници на остров Самотраки. Не можахме нито да се видим с моя розов ангел, нито да си разменим някакъв адрес. Щях да си пукна от мъка, раните ми едва ли не се разтвориха отново.

После лека-полека се примирих. Пленническият живот не предразполага към трайност на чувствата. Местеха ме от лагер на лагер, попаднах накрая в Марсилия и там ме завари примирието, а после и окончателният мир, който нашата делегация подписа в Ньой. Споменът за Агата вече беше започнал да избледнява, макар че в дъното на сърцето...

Върнах се през 1919 година в бедната изстрадала родина, която заварих окупирана от моите приятели сенегалците. Ожених се, родиха ми се деца, започнах да пиша и след две-три години бях вече известният писател-хуморист Петър Незнакомов. И един ден...

Както си стоях в кафене „Цар Освободител“ и си четях „Везните“ на Гео, сяда при мен Николай Райнов.

„Абе, Пеца, ти криминалета четеш ли?“ — пита ме той, без дори да поздрави, както му беше навикът.

„Чета, защо да не чета. И то е литература, макар че вие, естетите... Защо питаш?“

„Абе попадна ми тук една интересна вещица. И най-любопитното — написана е от жена. Ти знаеш моето отношение към жените, аз ги смятам неспособни един тюрлю-гювеч да направят, а тая взела, че написала и роман. И с такава, знаеш, странна интрига... Абе майстор, ти казвам.“

И ми подава той една от лъскавите книжки на французката „Serie poire“. На обложката някаква кървава страхотия.

„Французойка ли е тази мадам писателка?“ — попитах аз, като взех без особено удоволствие книжката.

„Англичанка — каза Николай. — Но вече я превеждат и на френски, за разлика от нашего брата.“

Името на англичанката, напечатано с едри черни букви над кървавата страхотия — Агата Кристи, — ми беше съвършено непознато. За пръв път чувах, че имало такава писателка. Обърнах на титулната страница, там отпечатали голям портрет на авторката, доста пълна руса жена с очила. И изведнъж ми се стори, че съм виждал

някъде това лице. Ами че да, разбира се, само преди пет години този доста пълен очилат ангел от снимката ме караше да треперя от страст още щом отвореше вратата на отделението за „безнадеждни“ в Солунската военно-полева болница.

Прибрах се вкъщи и прочетох книгата на един дъх. Това беше един от нейните първи шедеври — „Убийството в Ориент експреса“. Моето солунско предсказание се бе сбъднало, херувимът Агата се бе превърнал в криминална авторка от световна величина.

Писах ѝ, разбира се, веднага, а след това си издействувах творческа командировка от тогавашния министър на народното просвещение Стоян Омарчевски и заминах за Лондон. Качих се на Ориент експреса, същия този влак, който тя така загадъчно описваше в романа си. Смятах, че това ще бъде за нея една допълнителна изненада, особено пък ако и мен вземеше някой да ме утрепе по пътя.

Тя отначало не ме позна (и аз бях понапълнял малко от спокойния семеен живот), после, въпреки сдържания си темперамент на забогатяла английска лейди, се хвърли да ме прегръща. Каза ми, че тъкмо се е развела след несполучливия си брак с някакъв финансов посредник. Измина една безкрайно щастлива седмица, в края на която аз вече пишех на Стоян Омарчевски, че продължавам престоя си в Лондон вече на собствени разноски, пикая му на командировката. Вкъщи писах, че съм намерил в тукашните архиви един крайно интересен сюжет за документален роман и жена ми така и не разбра за какво, по дяволите, стоя в този проклет Лондон, откъдето по онова време идваха всичките злини за родината ни.

Върнах се в България малко преди септемврийските събития. Не написах, разбира се, никакъв роман. Сюжетът, който бях открил в английските „архиви“, се бе оказал твърде сексуален за нашите все още патриархални по онова време нрави. Затова пък в следващите десетина романа на Агата отрицателните герои носеха чертите на някаква дива балканска първичност.

Макар и косвено, бях подпомогнал творческия процес у знаменитата писателка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.